

Τάσος Ανθουλιάς

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΚΙΝΟΥΜΕΝΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ

Πολλά χρόνια πριν από την εμφάνιση των κινουμένων σχεδίων, οι άνθρωποι σε όλο τον κόσμο απολάμβαναν παραστάσεις με κινούμενες φιγούρες στο κουκλοθέατρο, στο παιχνίδι σκιών και στο μαγικό φανάρι..

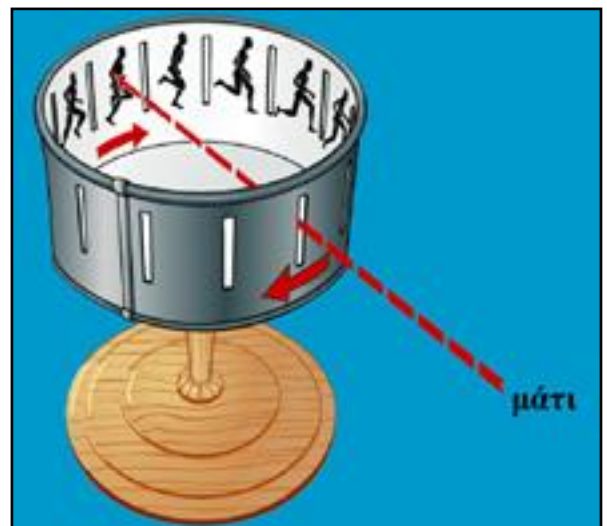
ΧΕΛΙΔΟΝΙ 2023

Οι πρώτοι πειραματιστές, που εργάζονταν για να δημιουργήσουν ιδέες συζήτησης στα βικτοριανά σαλόνια ή νέες εντυπώσεις για τα περιοδεύοντα σόου μαγικών φαναριών, που ήταν μια δημοφιλής μορφή ψυχαγωγίας, ανακάλυψαν την αρχή της διατήρησης της όρασης. Αν τα σχέδια των σταδίων μιας δράσης εμφανίζονταν σε γρήγορη διαδοχή, το ανθρώπινο μάτι θα τα αντιλαμβανόταν ως μια συνεχή κίνηση. Μία από τις πρώτες εμπορικά επιτυχημένες συσκευές, που εφευρέθηκε από τον Βέλγο Ζοζέφ Πλατώ το 1832 ήταν το φενακιστοσκόπιο, ένας περιστρεφόμενος

δίσκος από χαρτόνι που δημιουργούσε την ψευδαίσθηση της κίνησης όταν τον έβλεπαν στον καθρέφτη.

Το 1834 ο Ούιλιαμ Χόρνερ εφηύρε το ζωοτρόπιο, ένα περιστρεφόμενο τύμπανο επενδεδυμένο εσωτερικά από μια ζώνη εικόνων που μπορούσαν να αλλάξουν.

Ο Γάλλος Εμίλ Ρεϊνώ το 1876 προσάρμοσε αυτή τη διαδικασία με το πραξινοςκόπιο έτσι ώστε θα μπορούσε να προβληθεί μπροστά στο θεατρικό κοινό. Ο Ρεϊνώ έγινε όχι μόνο ο

πρώτος επιχειρηματίας των κινουμένων σχεδίων, αλλά με τις υπέροχες ζωγραφισμένες στο χέρι κορδέλες του από σελιλόνι που μεταφέρονταν από ένα σύστημα καθρεφτών σε μια οθόνη θεάτρου, ήταν ο πρώτος καλλιτέχνης που έδωσε προσωπικότητα και ζεστασιά στους χαρακτήρες κινουμένων σχεδίων του.

Με την εφεύρεση αυτή, τα κινούμενα σχέδια ήταν έτοιμα για ένα μεγάλο άλμα προς τα εμπρός. Αν και οι «πρωτιές» οποιουδήποτε είδους δεν είναι εύκολο να οριστούν, ο πρώτος σχεδιαστής για φιλμ φαίνεται να είναι ο Στιούαρτ Μπλάκτον, του οποίου το έργο «Χιουμοριστικές φάσεις αστείων προσώπων» το 1906 ξεκίνησε μια επιτυχημένη σειρά ταινιών κινουμένων σχεδίων για την πρωτοποριακή εταιρεία Vitagraph της Νέας Υόρκης.

Αργότερα εκείνο το έτος, ο Μπλάκτον πειραματίστηκε επίσης με την τεχνική, στην οποία τα αντικείμενα φωτογραφίζονται, στη συνέχεια επανατοποθετούνται και φωτογραφίζονται ξανά, για τη μικρού μήκους ταινία του «Το στοιχειωμένο ξενοδοχείο».

Στη Γαλλία, ο Εμίλ Κολ ανέπτυξε μια μορφή κινουμένων σχεδίων παρόμοια με αυτή του Μπλάκτον. Η «Φαντασμαγορία», το 1908, θεωρείται ως το παλαιότερο γνωστό παράδειγμα πλήρως χειροποίητων κινουμένων σχεδίων σε τυπική κινηματογραφική ταινία.

Ο Αμερικανός Γούντορ ΜακΚέι δημιούργησε το 1911 τον «Μικρό Νέμο στη χώρα που κοιμάται» με εικόνες που χρωματίστηκαν πάνω στο φιλμ.

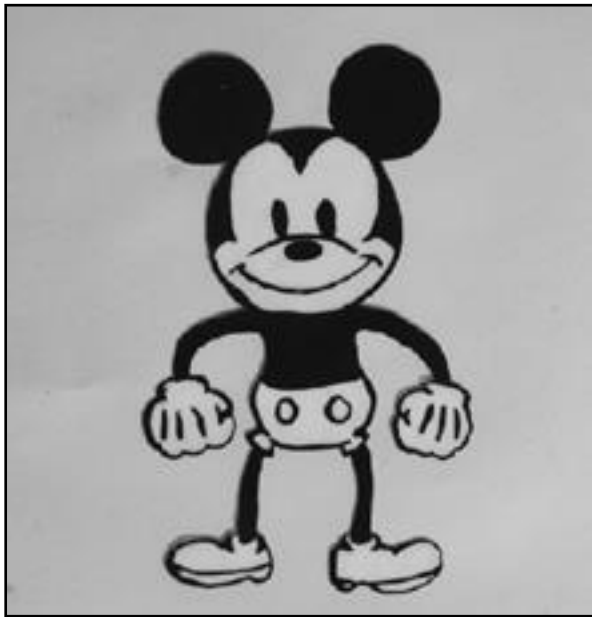

Και το 1914 δημιούργησε το έργο «Γκέρτι ο Δεινόσαυρος». Η εξαιρετική σχεδιαστική ικανότητα του ΜακΚέι, η ρευστή αίσθηση της κίνησης και η υπέροχη αίσθηση για τον χαρακτήρα έδωσαν στους θεατές ένα πλάσμα κινουμένων σχεδίων που φαινόταν να έχει μια προσωπικότητα, μια παρουσία και μια δική του ζωή. Ο πρώτος σταρ των κινουμένων σχεδίων είχε γεννηθεί.

Ένας αυστραλιανής καταγωγής σκιτσογράφος που άνοιξε ένα στούντιο στην πόλη της Νέας Υόρκης, ο Πατ Σάλιβαν, αναγνώρισε το μεγάλο ταλέντο ενός νεαρού σχεδιαστή, του Ότο Μεσμέρ. Ένας από τους επινοημένους από τον Μεσμέρ χαρακτήρες –μια πανούργα μαύρη γάτα που ονομάζεται Φέλιξ– έγινε το αστέρι μιας πολύ δημοφιλούς σειράς. Με μεγάλη ευελιξία και εκφραστικότητα του προσώπου, στρογγυλό κεφάλι με μεγάλα μάτια, ο Φέλιξ έγινε γρήγορα το τυπικό μοντέλο για χαρακτήρες κινουμένων σχεδίων.

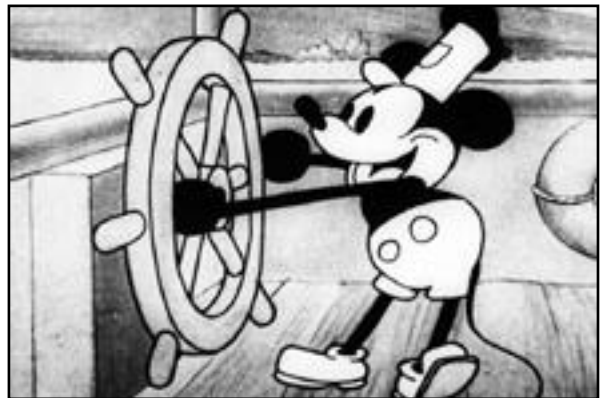

Αυτό το μοντέλο δεν πέρασε απαρατήρητο από τον νεαρό Γουόλτ Ντίσνεϊ, ο οποίος τότε δούλευε σε ένα στούντιο στο Κάνσας Σίτι του Μιζούρι. Ο πρώτος σημαντικός χαρακτήρας του, ο «Όσβαλντ ο τυχερός λαγός» ήταν μια απλή προσαρμογή του Φέλιξ.

Όταν έχασε τα δικαιώματα του χαρακτήρα Όσβαλντ, ο Ντίσνεϊ απλώς τροποποίησε τα αυτιά του Όσβαλντ και δημιούργησε τον Μίκυ Μάους.

Πολύ πιο επαναστατική ήταν η απόφαση του Ντίσνεϊ να δημιουργήσει ένα κινούμενο σχέδιο με την καινοτομία του συγχρονισμένου ήχου. Το «Ατμόπλοιο Γουίλι» (το 1928), η τρίτη ταινία του Μίκυ, κατέκτησε τη χώρα. Ένα στοιχείο που έλειπε –ο ήχος– είχε προστεθεί στα κινούμενα σχέδια, κάνοντας την ψευδαίσθηση της ζωής πολύ πιο ολοκληρωμένη, πολύ πιο μαγική.

Αργότερα, ο Ντίσνεϊ θα προσθέσει προσεκτικά συγχρονισμένη μουσική στον «Χορό των σκελετών» το 1929...

... ενώ το 1932 πρόσθεσε χρώμα στο «Λουλούδια και δέντρα»...

... και την ψευδαίσθηση του βάθους με τη φωτογραφική του μηχανή πολλαπλών επιπέδων στον «Παλιό Μύλο», το 1937. Με κάθε βήμα, ο Ντίσνεϊ φαινόταν να πλησιάζει έναν τέλειο νατουραλισμό, έναν ζωγραφικό ρεαλισμό που υποδήλωνε ακαδημαϊκούς πίνακες του 19ου αιώνα.

Ο τεχνικός βοηθός του Ντίσνεϊ ήταν ο Αμπ Άιγουερκς, ένας παιδικός φίλος που ακολούθησε τον Ντίσνεϊ στο Χόλυγουντ και έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία της κάμερας πολλαπλών επιπέδων και των τεχνικών συγχρονισμού που εφαρμόστηκαν στα κινούμενα σχέδια του Μίκυ Μάους.

Για τον Ντίσνεϊ, το επόμενο βήμα ήταν η «Χιονάτη και οι επτά νάνοι», το 1937. Αν και δεν ήταν η πρώτη ταινία κινουμένων σχεδίων, ήταν η πρώτη που χρησιμοποίησε σύγχρονες τεχνικές και η πρώτη που έλαβε μια ευρεία κυκλοφορία σε στυλ Χόλυγουντ. Αντί να διασκεδάζει το κοινό του με ποντίκια που μιλούσαν και με αγελάδες που τραγουδούσαν, ο Ντίσνεϊ ήταν αποφασισμένος να τους προσφέρει

μια τόσο βαθιά δραματική εμπειρία όσο θα επέτρεπε το μέσο. Έφτασε στη δική του παραγμένη παιδική ηλικία για να ερμηνεύσει αυτόν τον πλούσιο μύθο της γονικής εγκατάλειψης, της αντιπαλότητας των αδελφών και της ορμής του πάθους των ενηλίκων.

Ακολούθησαν ταινίες όπως ο «Πινόκιο», το 1940,...

... η «Φαντασία», το 1940,...

... ο «Ντάμπο», το 1941...

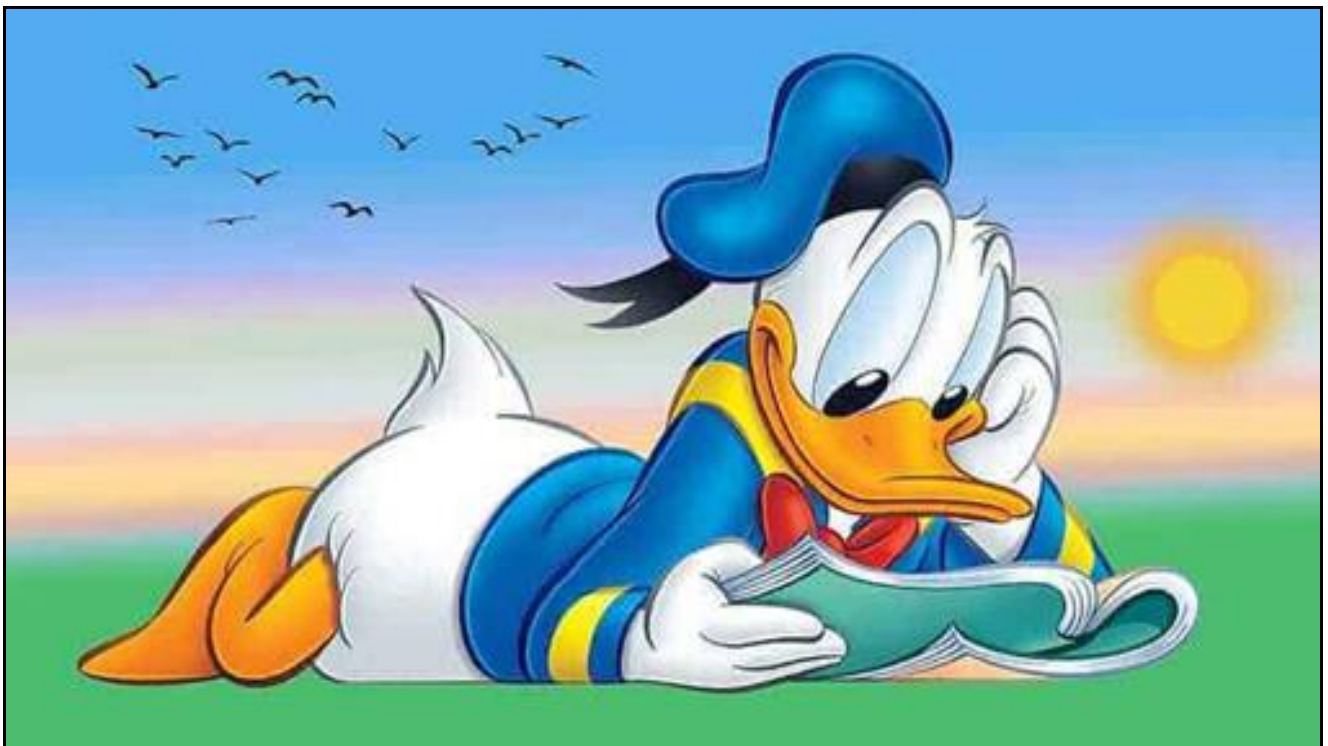
... και ο Μπάμπι, το 1942. Όλες μιμούμενες πολύ καλά την ανθρώπινη ζωή και τα συναισθήματα.

Στο μεταξύ ο Ντίσνεϊ είχε παρουσιάσει και άλλους χαρακτήρες που θα γίνονταν πολύ δημοφιλείς, μεταξύ των οποίων τη Μίνι Μάους, το 1928, τον Πλούτο, το 1930, τον Γκούφνυ, το 1932 ...

... και έναν χαρακτήρα που σύντομα θα γινόταν ο νέος αγαπημένος του κοινού: τον Ντόναλντ Ντακ, το 1934.

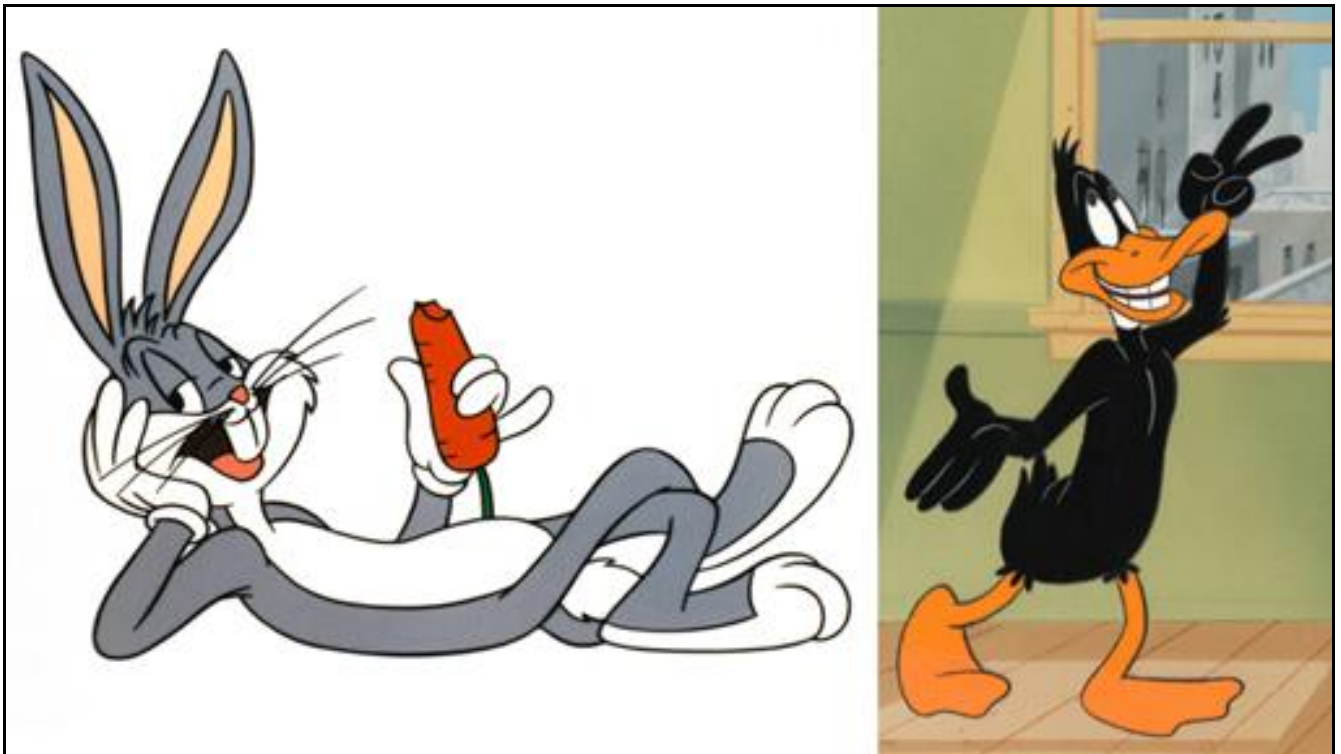
Ο Μαξ και ο Ντέιβ Φλάισερ είχαν γίνει επιτυχημένοι σχεδιαστές κινούμενων εικόνων στη Νέα Υόρκη, ενώ ο Ντίσνεϋ ζούσε ακόμα στο Κάνσας Σίτι του Μιζούρι. Το στούντιό τους ξεκίνησε το 1933 τη δημιουργία μιας επιτυχημένης σειράς με ήρωα τον Ποπάι, έναν ναύτη που αγαπούσε πολύ το σπανάκι.

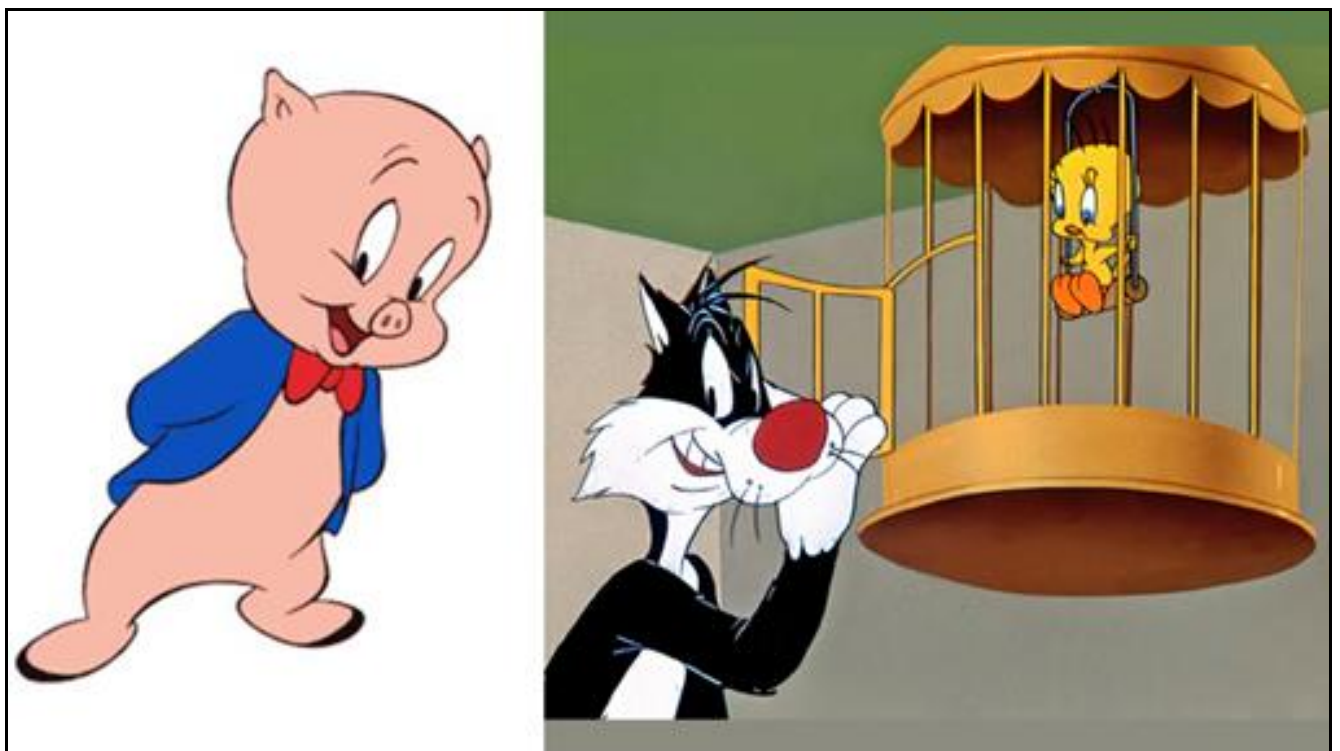
Και το 1939 δημιούργησαν μια μουσική φαντασία μεγάλου μήκους με τα «Ταξίδια του Γκιούλιβερ».

Στα τέλη της δεκαετίας του 1930 η Warner Brothers δημιούργησε ένα στούντιο κατασκευής σειρών κινουμένων σχεδίων. Το στούντιο αυτό έγινε γνωστό ως «Ταράτσα τερμιτών». Επιτυχημένες σειρές είχαν για πρωταγωνιστές όπως τον Μπαγκς Μπάνι, τον Ντάφι Ντακ, ...

... τον Πόρκι το γουρουνάκι και τον Τούιτι το πουλάκι με τον Σιλβέστερ τον γάτο.

Μετά από μια σειρά μικρών κινουμένων σχεδίων, ο Ντίσνεϊ επέστρεψε σε ταινίες μεγάλου μήκους κινουμένων σχεδίων με τη «Σταχτοπούτα» το 1950. Η επιτυχία της ουσιαστικά έσωσε την εταιρεία από τη χρεοκοπία.

Ακολούθησε η «Αλίκη στη Χώρα των Θαυμάτων» (το 1951), η οποία δεν είχε άμεση εμπορική επιτυχία.

Ο Πήτερ Παν (το 1953) και η Λαίδη κι ο αλήτης (το 1955) έγιναν αμέσως επιτυχίες.

Το 1955 ο Γουόλτ Ντίσνεϊ δημιούργησε στην Καλιφόρνια τη Disneyland, ένα θεματικό πάρκο που μορφοποιεί τους ήρωες και τα θέματα των ταινιών κινουμένων σχεδίων.

Το 1959 ο Ντίσνεϊ παρουσιάζει την ταινία «Η ωραία κοιμωμένη», βασισμένη στο παραμύθι του Σαρλ Περώ.

Το 1961 παρουσιάζει την ταινία «Τα 101 σκυλιά της Δαλματίας», βασισμένη στο ομώνυμο μυθιστόρημα της Ντόντι Σμιθ.

Και το 1963 παρουσιάζει την κωμική ταινία μιούζικαλ «Το Σπαθί του Βασιλιά Αρθούρου».

Το 1966 ο Γουόλτ Ντίσνεϊ πεθαίνει και την επόμενη χρονιά κυκλοφορεί η τελευταία ταινία που είχε δημιουργήσει, «Το βιβλίο της ζούγκλας», βασισμένη στο ομώνυμο βιβλίο του Κίπλινγκ. Στη συνέχεια λειτουργεί η εταιρεία Γουόλτ Ντίσνεϊ που συνεχίζει να παράγει νέες ταινίες.

Το 1968 δημιουργείται στη Βρετανία μια μιούζικαλ φανταστική κωμωδία κινουμένων σχεδίων, βασισμένη στη μουσική των Μπιτλς, με τίτλο «Το κίτρινο υποβρύχιο».

Η δεκαετία του 1980 έφερε δύο μεγάλες αλλαγές. Η πρώτη ήταν η ανακάλυψη της εταιρείας Ντίσνεϊ ότι το ετοιμοθάνατο κινηματογραφικό μιούζικαλ θα μπορούσε να αναβιώσει και να γίνει ευχάριστο στο σύγχρονο κοινό προσαρμόζοντάς το σε μορφή κινουμένων σχεδίων, όπως η ταινία «Η μικρή γοργόνα», το 1989.

